

KRÓTKA

Histoire & Mémoire de la Captivité 1939-1945

Stowarzyszenie zrzeszone w Souvenir Français

Życie na obozie – Pierre Lelong, seria Franck Walter

OD WYDAWCÓW

Autor: Étienne JACHEET

Drodzy Członkowie,

To już numer 3 naszego biuletynu. Członkowie zespołu redakcyjnego dziękują wszystkim, którzy przesyłają nam słowa zachęty i wyrażają pozytywne opinie z wyboru tej nowoczesnej formy komunikacji.

Nasze biuletyny kierujemy również do wszystkich kierownictw departamentów we Francji:

- archiwów,
- Krajowego Urzędu ds. Kombatantów i Ofiar Wojen we Francji (ONAC-VG), a także do wszystkich delegatów generalnych Souvenir Français, ważnego stowarzyszenia pamięci, z którym HMC – 1939-1945 jest powiązane, prosząc o przekazanie ich przewodniczącym z lokalnych komitetów.

Otrzymaliśmy serdeczne podziękowania od wielu osób z różnych stowarzyszeń i organizacji, są one wielką zachętą dla osób piszących artykuły. Regularnie kontaktują się z nami osoby poszukujące informacji o jeńcach wojennych. Kierujemy je do odpowiednich służb, osób i udzielamy im wielu szczegółowych informacji i wyjaśnień. Często osoby te posiadają interesujące archiwa rodzinne, które przesyłają nam po ich zeskanowaniu. Zapraszamy je do odwiedzenia naszej strony internetowej, na której można obejrzeć kilka zbiorów fotografii pochodzących z różnych obozów jenieckich.

Prosimy o odnotowanie i zapamiętanie daty naszego corocznego walnego zgromadzenia.

Odbędzie się ono w sobotę 30 maja 2026 r. o godz. 10:00 w Orleanie. Około 20 kwietnia otrzymają Państwo pełny program walnego zgromadzenia oraz dokumenty rejestracyjne i informacje dotyczące wyborów. Spotkanie to będzie tym ważniejsze, że po raz pierwszy będą Państwo musieli dokonać wyboru połowy składu zarządu naszego stowarzyszenia wybranego w grudniu 2023 r. Jeśli chcą Państwo zaangażować się w nasze różne działania i wnieść swoje kompetencje i energię, mogą Państwo zgłosić swoją kandydaturę.

Jak Państwo widzą, nasz zespół jest bardzo zaangażowany w wyjaśnianie i upowszechnianie wiedzy o długiej niewoli naszych przodków podczas II wojny światowej.

W TYM NUMERZE

JEAN-CLAUDE LIBERT W OFLAGU XVII A

MICHEL FOURNIER, NIEOBECNOŚĆ OJCA

EDOUARD, CHARLES
DE COINTET DE FILLAINNARODOWE MUZEUM POLSKICH
JEŃCÓW WOJENNYCH

KALENDARZ

& ważne daty

9-18 maja: wycieczka do Polski

30 maja: Walne Zgromadzenie

LINKEDIN

Założyliśmy konto na LinkedIn – zapraszamy do śledzenia nas i udostępniania naszych postów.

[SUBSKRYBUJ](#)

PORADA DOTYCZĄCA CZYTANIA

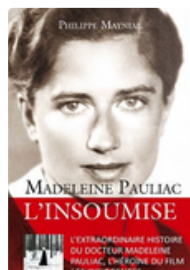
Autor: Étienne JACHEET

Niebieska eskadra, 1945 r.

Scenariusz napisał Virginie Ollagnier dla wydawnictwa Dupuis w ramach serii „Aire Libre” (styczeń 2026), a rysunki wykonał Yan Le Pon. Kolorystyka Anne-Claire Thibaut-Jouvray.

Madeleine Pauliac miała zaledwie 31 lat, kiedy jako pediatra w szpitalu dziecięcym w Paryżu

zaangażowała się w działalność ruchu oporu podczas II wojny światowej, a następnie uczestniczyła w wyzwoleniu Paryża. Kilka miesięcy później, w kwietniu 1945 r., kiedy w końcu nadszedł koniec wojny, rozpoczęła się dla niej kolejna walka. Zaciągnęła się do armii jako lekarz-porucznik Francuskich Sił Wewnętrznych (FFI) i została wysłana przez generała de Gaulle wraz z grupą pielęgniarek-ratowniczek do Moskwy, a następnie do Warszawy, aby zapewnić repatriację francuskich jeńców wojennych, uwolnionych przez Armię Czerwoną, którzy błakali się po Polsce, oraz tych, którzy nadal byli przetrzymywani przez Stalina. Oto historia tych bohaterkich kobiet, członkiń Niebieskiej Eskadry!

Jeśli interesuje Cię historia Madeleine Pauliac i pielęgniarek z niebieskiej eskadry, możesz również przeczytać książkę poświęconą jej osobie, napisaną przez jej siostrzeńca, Philippe Mayniala, zatytułowaną „Madeleine Pauliac L'Insoumise” (Madeleine Pauliac Nieposkromiona) : Wolna i oddana aż do poświęcenia. Posłuszna jedynie swojemu oburzeniu. Historia Madeleine Pauliac (1912-1946), lekarki, porucznik i francuskiej partyzantki, to historia niesamowitej wojowniczk.

W lipcu 1945 roku, krótko po klęsce Niemiec, Madeleine Pauliac stanęła na czele Niebieskiej Eskadry w Warszawie: jedenaście młodych Francuzek z Czerwonego Krzyża, które niestrudzenie niosły pomoc ocalałym z obozów jenieckich o koncentracyjnych w Polsce i w Niemczech. „Każdego dnia wraz ze swoimi koleżankami z zespołu stawiała czoła horrorowi, rozpacz i przemocy żołnierzy Armii Czerwonej, którzy nie wahali się gwałcić polskie zakonnice, z których wiele zaszło w ciążę. W największej tajemnicy Madeleine podejmowała wszelkie ryzyko, aby pomóc im urodzić dzieci. W sumie wykonała ponad dwieście misji ratunkowych w Polsce.

JEAN-CLAUDE LIBERT W OFLAGU XVII A

Autor: Franck WALTER

Jean-Claude Libert (urodzony w Paryżu w 1917 r., zmarły w Antony w 1995 r.) był francuskim malarzem kojarzonym z kubizmem i abstrakcją, często przypisywanym do Nowej Szkoły Paryskiej. Studiował w École nationale supérieure des arts décoratifs w Paryżu, gdzie rozpoczął malować, pracując jednocześnie w pracowni projektowania tkanin swojego ojca.

Portret, akwarela, 1941 r.
Kolekcja Francka Waltera

Jean-Claude Libert, wówczas sierżanta rezerwy w armii francuskiej, Został zmobilizowany we wrześniu 1939 r. i wysłany wraz z niewielką jednostką w pobliże granicy z Niemcami w Moselle i Lotaryngii. On i jego żołnierze zostali wzięci do niewoli przez armię niemiecką 25 maja 1940 r. w regionie Kerling-lès-Sierck (Moselle). Po przejściu przez kilka obozów, w tym Stalag 5A, Jean-Claude Libert, od 16 kwietnia 1940 r. w stopniu aspiranta rezerwy, został przeniesiony zimą 1940 r. do Oflagu XVII A, położonego w Edelbach w Austrii. W niewoli nie przestał tworzyć. Wyróżniał się szczególnie wykorzystaniem techniki akwareli, tuszu chińskiego i rysunku do dokumentowania codziennego życia w obozie. Tworzył między innymi portrety i studia do scenografii i kostiumów teatralnych, aktywnie uczestnicząc w bogatym życiu kulturalnym obozu.

Po prawie pięciu latach niewoli został uwolniony przez aliantów 23 kwietnia 1945 r. i został repatriowany do Francji 13 maja. Po powrocie do kraju długi okres niewoli nie stłumił jego kreatywności, a wręcz przeciwnie – pomógł mu pogłębić dyscyplinę artystyczną i traktować sztukę jako formę wewnętrznego oporu w obliczu przeciwności losu.

[KLIKNIJ TUTAJ, ABY DOWIEDZIEĆ SIĘ WIĘCEJ O JEGO TWÓRCZOŚCI](#)

[KLIKNIJ TUTAJ, ABY DOWIEDZIEĆ SIĘ WIĘCEJ O JEGO UWIĘZIENIU](#)

MICHEL FOURNIER, NIEOBECNOŚĆ OJCA

Autor: Moïse Fournier

André Fournier miał zaledwie 14 lat w 1940 roku, kiedy dowiedział się, że jego ojciec Michel został wzięty do niewoli. Musiał czekać prawie 6 lat, aby go ponownie zobaczyć. Michel Fournier przeszedł komisję wojskową we wrześniu 1918 roku, ale uniknął udziału w Wielkiej Wojnie. W wieku 22 lat nie był już wystarczająco młody, aby zostać wcielonym do 3 pułku piechoty w którym odbywał służbę wojskową w 1920 roku w Konstantynie (Algeria). W 1940 roku wyruszył na wojnę w mundurze 442. pułku saperów, pułk ten utworzono pośpiesznie już po wypowiedzeniu wojny.

W maju 1940 roku został wzięty do niewoli w rejonie L'Isle-Adam i spędził pięć następnych lat w Kommando* podlegającym Stalagowi IV A w okolicach Drezna. Przydzielono go min. do poszukiwania ciał ofiar bombardowania Drezna, które miało miejsce w dniach 13-15 lutego 1945 roku, Michel zdołał pokonać czujność niemieckich strażników i uciec. „Dobrze jest myśleć o zmarłych, ale zajmijmy się żyjącymi!” – mówił, gdy pytano go o jego ucieczkę. Po ucieczce z niewoli rozpoczął swoją długą podróż po zniszczonej wojną Europie, która zakończyła się szczęśliwie w czerwcu 1945 roku na peronie dworca kolejowego w Lapalisse. Jego nieletni syn André pod nieobecność ojca stał się szybko prawdziwym mężczyzną, który zastępował go we wszystkich pracach w domu w czasie jego pobytu w niewoli.

Przedmioty należące do Michela Fourniera. Zachował swoją książeczkę wojskową, ukrywając ją w skarpetkach. Zdjęcie paszportowe widniejące w tym dokumencie zostało wykonane w 1920 roku, podczas jego wcielenia do 3. pułku. Przywiózł ze sobą kilka pamiątek z niewoli, w szczególności pudełko na karty z rzeźbionymi motywami myśliwskimi, opatrzone napisem miasta Seifhennersdorf w Sak

„Nie byłem już dzieckiem. Nic sobie nie powiedzieliśmy. Nie było nic do powiedzenia. Wojna wiele nam odebrała, nie chcieliśmy już o niej rozmawiać, ale każdemu z nas trudno było wrócić na swoje miejsce”.

EDOUARD, CHARLES DE COINTET DE FILLAIN

Autor: Béatrice JACHEET

Urodził się 4 listopada 1911 r. w Chambéry (Sabaudia) jako syn Jeana, Charlesa de Cointet de Fillain i Marie, Germaine Demont de Lavalette. Był trzecim z sześciorga rodzeństwa, w skład którego wchodziło trzech chłopców i trzy dziewczynki. 13 stycznia 1930 r. wstąpił do specjalnej szkoły wojskowej Saint-Cyr w Wersalu (promocja Mangin 1929-1931). Ukończył ją jako 55. na 412 uczniów. 1 października 1931 r. otrzymał stopień podporucznika i w lipcu 1932 r. został przydzielony do Pułku Strzelców Senegalskich w Czadzie (R.T.S.T.). Pełnił służbę wojskową w Czadzie w regionie Ouaddaï, gdzie 1 października 1933 r. otrzymał stopień porucznika.

W dniu 24 maja 1934 r., podczas administracyjnej inspekcji mógł stracić życie podczas ataku lwa na terenach w pobliżu lotniska wojskowego w Am Guéréda, mieszkańcy wsi poinformowali go, że lew właśnie zabił kilka sztuk bydła. Ruszył w pościg za drapieżnikiem wspólnie z innym żołnierzem. Został zraniony przez lwa w klatkę piersiową i ramię przez, ale udało mu się go zabić, ratując jednocześnie swojego towarzysza. Jego rany wymagały amputacji lewego ramienia powyżej łokcia. Po powrocie do Francji 16 stycznia 1936 r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Legii Honorowej. za swój akt odwagi i męstwa, ale groziło mu zwolnienie z wojska do rezerwy ze względu na niepełnosprawność. Jednak dzięki swojej wytrwałości i determinacji pozostał w armii francuskiej i wstąpił do 3 Pułku Piechoty Kolonialnej (R.I.C.) w Bordeaux. Od lutego 1936 r. do kwietnia 1939 r. przebywał w Maroku, gdzie został przydzielony do służby ds. spraw miejscowych oraz marokańskich Goumierzy – [Marokańczyków- żołnierzy oddziałów pomocniczych w armii francuskiej]. Na początku wojny, 24 listopada 1939 r., poślubił Louise de Bazelaire de Ruppière w Recey-sur-Ource (Côte D'Or). Mieli czworo dzieci. Później został przeniesiony do 57. Pułku Piechoty Kolonialnej (R.I.C.), został wzięty do niewoli niemieckiej 20 czerwca 1940 r. w Vierzon (Cher) i następnie trafił do obozu jenieckiego Oflagu XIII A w Norymberdze, gdzie otrzymał numer jeniecki 3338. Następnie został przeniesiony do Oflag XXIB w Schubin (od 1945 r. Szubin w Wielkopolsce), a następnie do Oflag XB w Nienburg-am-Weser. W kwietniu 1945 r. powrócił do Francji po pięciu latach niewoli, podczas których poświęcił się min. nauce języka arabskiego. W 1948 roku został mianowany dowódcą batalionu i przydzielony do 21. Pułku Piechoty Kolonialnej (R.I.C.). W 1949 roku zgłosił się na ochotnika do wyjazdu do Indochin. 17 sierpnia 1949 roku wraz ze swoim batalionem wpadł w zasadzkę w Vu-Diem. Został uwięziony w obozie Do Luong, mimo niewoli i różnych represji był traktowany z szacunkiem przez strażników obozowych ze względu na swoją niezłomną wiarę, poczucie obowiązku, poświęcenie dla innych oraz wartości, które wyznawał, takie jak honor i obowiązek. Po pierwszej próbie ucieczki został przeniesiony do obozu karnego 14 w Nam-O, gdzie był bardzo surowo traktowany, mimo tego podjął kolejną próbę ucieczki. Druga ucieczka 14 lipca 1951 r. została starannie przygotowana wraz z dwoma innymi porucznikami, współwięźniami z celi. Trzech uciekinierów z obozu karnego zaginęło w lesie, nigdy ich nie odnaleziono. Czy zostali schwytani, rozstrzelani, czy też zginęli w wyniku złego traktowania? Nikt tego nie wie. Władze Wietnamu ogłosiły, że zmarli z powodu choroby... W lipcu 1952 r. w Tuyen-Quang (Wietnam) został uznany za „poległego za Francję”. Pośmiertnie awansowano go do stopnia oficera Legii Honorowej dekretem z 20 października 1954 r., mimo że zmarł w lipcu 1952 r. w Tonkinie. Wielki Kanclerz Legii Honorowej zwrócił się do ministra obrony o nadanie mu odznaczenia z dniem 1 lipca 1952 r. W hołdzie dla niego 178. rocznik szkoły Saint Cyr (1991-1994) nosił jego imię „Chef de Bataillon De Cointet”. Warto zauważyć, że wielu członków jego rodziny zrobiło karierę w wojsku po ukończeniu szkoły Saint Cyr lub École Polytechnique. Wszyscy osiągnęli wysokie stopnie wojskowe i zostali odznaczeni Legią Honorową. Niektórzy z nich byli jeńcami wojennymi, np. jego młodszy brat François, Edmond de Cointet, urodzony 7 października 1916 r. w Tours (Indre-et-Loire), absolwent École Polytechnique, porucznik 48. RAD, schwytany 23 czerwca 1940 r. w Toul (Meurthe-et-Moselle). Podobnie jak jego brat, był kolejno jeńcem w Oflagu XIII A, gdzie przydzielono mu numer jeniecki 2543, następnie w Oflagu XXIB w Szubinie, a na koniec w Oflagu XB w Nienburg-am-Weser. Karierę zrobił we francuskiej artylerii, osiągając stopień generała brygady.

CENTRALNE MUZEUM JEŃCÓW WOJENNYCH W OPOLU

Autor: Muzeum w Opolu

Głównym przedmiotem zainteresowania Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych jest funkcjonowanie dwóch systemów jeńców wojennych: niemieckiego i radzieckiego w czasie II wojny światowej. W działalności muzeum szczególne znaczenie mają losy polskich jeńców wojennych objętych tymi zbrodnictwami systemami oraz historia polskich żołnierzy internowanych w krajach neutralnych podczas II wojny światowej. W popularyzacji tej problematyki ważną rolę odgrywa historia obozów jenieckich w Łamsdorf (od 1945 r. znanym jako Łambinowice) oraz obozu pracy funkcjonującego w Łambinowicach w latach 1939-1945.

Instytucja należy do grupy muzeów martyrologicznych, powstałych po II wojnie światowej w celu dokumentowania zbrodni wojennych Niemców i kultywowania pamięci o ich

ofiarach. Zbrodnie popełnione w Łamsdorf były związane z funkcjonowaniem jednego z największych kompleksów obozów jenieckich przeznaczonych dla żołnierzy koalicji antynazistowskiej, który powstał na tym terenie w latach 1939-1945. Muzeum realizuje swoją misję poprzez prowadzenie działalności dokumentacyjnej, naukowej i edukacyjnej, organizowanie wystaw, publikowanie i konserwację i utrzymanie pozostałości obozów jenieckich. Celem wszystkich podejmowanych działań jest zachowanie pamięci o ofiarach popełnionych zbrodni. Instytucja zajmuje się gromadzeniem, przechowywaniem i udostępnianiem licznych eksponatów muzealnych oraz materiałów archiwalnych związanych z jeńcami wojennymi, przede wszystkim pochodzącymi z okresu II wojny światowej. Zbiory Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych należą do najcenniejszych i najbogatszych tego typu w Polsce. Obejmują one kilkadziesiąt tysięcy eksponatów, między innymi przedmioty używane lub wykonane przez jeńców wojennych w czasie pobytu w niewoli lub związane z administracją i służbą wartowniczą z obozów jenieckich (ponad 11 tysięcy eksponatów), a także dokumenty, mikrofilmy, fotografie i mapy (około 20 tysięcy eksponatów archiwalnych). W zbiorach znajdują się również eksponaty, artefakty pochodzące z okresu I wojny światowej, jednak zdecydowana większość zgromadzonych zbiorów to pamiątki z II wojny światowej związane z niemieckim systemem obozów jenieckich oraz – w mniejszym stopniu – z obozami jenieckimi działającymi w ZSRR i obozami internowania polskich żołnierzy w Rumunii, na Węgrzech i w Szwajcarii. Centralne Muzeum Jeńców Wojennych funkcjonuje od 1965 roku jako niezależna instytucja, jedyna zajmująca się problematyką jeńców wojennych w Europie, początkowo działało od 1964 roku jako oddział Muzeum Okręgowego Śląska Opolskiego. Obecna nazwa obowiązuje od 1984 roku. [Więcej informacji na temat Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych na stronie <https://www.cmjw.pl/>]. Muzeum ma dwie siedziby: w Łambinowicach i w Opolu, oddalonych od siebie o około 40 kilometrów. W Łambinowicach znajdują się dwa działy Muzeum: Dział Zbiorów i Konserwacji oraz Dział Edukacji i Wystaw. Mieszczą się one w budynkach dawnej komendantury poligonu Wehrmachtu i wartowni, które zostały wzniesione w latach 30. XX wieku. W obu budynkach znajdują się wystawy stałe i czasowe. W pobliżu siedziby Muzeum w Łambinowicach znajdują się inne pozostałości po dawnym niemieckim poligonie wojskowym, obozach jenieckich i trzy cmentarze wojenne. Cały obszar, wraz z budynkami Muzeum, stanowi Miejsce Pamięci Narodowej. Biuro dyrektora muzeum, a także inne działy: naukowy, archiwum, administracyjno- gospodarczy i finansowy mają siedzibę w Opolu. Budynek przy ulicy Minorytów, w którym obecnie mieści się muzeum, jest użytkowany od 1988 roku. Pierwsza wzmianka o tym obiekcie pochodzi z XVIII wieku. Najprawdopodobniej była to słodownia, następnie więzienie miejskie, a w okresie nazistowskim – więzienie gestapo. W latach 80 ubiegłego wieku budynek został przystosowany do potrzeb Muzeum, a w następnej dekadzie znacznie go rozbudowano. Jest on miejscem stałej ekspozycji zatytułowanej „Miejsce Pamięci Narodowej w Łambinowicach – dziedzictwo regionalne, narodowe, europejskie”, a także prezentowane są tam wystawy czasowe.